

Recenzije.

De Lama (P. Marianus, O. S. A.). *S. Augustini doctrina de Gratia et Praedestinatione* (Ex opere imperfecto contra Julianum excerpta). U 8°, 1934, str. VIII—155. Lir. 8. (Marietti, Via Legnano, 23, Turin).

Već sam naslov odaje aktuelnost ove publikacije svakome, koji se zanima za problem milosti, slobodne volje i predestinacije.

Ovaj problem u svojoj analizi donosi sobom niz pitanja, u kojima želimo, koliko je to moguće, da budemo na čistu. Tako se pitamo što je milost, koja se u teologiji nazivlje »gratia sufficiens«? U čemu se milost, koju zovemo »gratia efficax« razlikuje od milosti, što se zove »gratia sufficiens«? Da li »gratia sufficiens« postaje »gratia efficax« svojom unutrašnjom biti t. j. ab intrinseco ili isključivo odlukom slobodne volje t. j. ab externo? Drugim riječima: Da li gratia efficax ugrožava čovječju slobodnu volju? Ima li prema tomu predestinacija? Što je s predestinacijom, koja uči absolutam praedestinationem bonorum et absolutem, positivam reprobationem malorum?

I pošto je jasno, da je ova heretička predestinacija u sukobu s pravdom, svetošću i milosrdem Božjim, hoćemo li se prikloniti onima, koji — pozivajući se na Sv. Pavla i na Sv. Augustina — uče absolutam praedestinationem bonorum et negativam tobože reprobationem malorum?

Kako je ova posljednja predestinacija svakako »praedestinatio ante praevisa merita i demerita«, da li bi se možda baš sa Sv. Pavlom i sa Sv. Augustinom dala utvrditi predestinacija koja se zove »praedestinatio post praevisa merita et demerita« tako da spas pojedinih ljudi zavisi o sudjelovanju njihove slobodne volje? Ima li tajna i u ovoj predestinaciji? Gdje je ova tajna? Itd. itd.

Sve su to pitanja povezana s imenom Sv. Augustina, koji nosi naslov: »Doctor gratiae«.

Prema naslovu poglaviti je predmet ove knjižice nauka Sv. Augustina o milosti i predestinaciji. Povrh toga obrađeno je ovdje pitanje grijeha i to napose istočnoga grijeha, pitanje čovječje volje, izvor moralnoga zla te neizmjerni plodovi otkupljenja ljudskoga roda po Kristu.

Izdavač navedene nauke Sv. Augustina našao je povod u tome, što Lange u svojem djelu o milosti (Hermannus Lange, De gratia, Tractatus dogmaticus, Friburgi Brisgoviae, 1929) neispravno donosi nauku

Sv. Augustina o milosti i slobodi čovječje volje tako da bi prema Sv. Augustinu milost Božja postajala »*efficax ab intrinseco*« i time sudjelovanje čovječje volje bilo posve izlišno i što bi nas nužno vodilo do predestinacije koja se zove »*praedestinatio ante praevisa merita* vel *demerita*«. P. Lama napada i druge prikaze, što ih Lange donosi tobože kao izvornu nauku Sv. Augustina.

P. Lama smatrao se izazvanim te je u tu svrhu izdao nedovršeno djelo što ga je Sv. Augustin napisao bio protiv Julijana eclanskoga biskupa, koji je poznat kao propagator Pelagijanizma.

Julijan eclanski se rodio pod konac IV. vijeka u Apuliji od plem. obitelji. Odgojen je bio u kršč. duhu. Sv. Augustin bio je u prijateljskim vezama s njegovim roditeljima i zato je Sv. Augustin prigrlio Julijana i nije ga napustio niti onda, kada je od Julijana bivao napadan. Julijan je sebi svojim umom stekao glas među znanstvenjacima svojega vremena i taj glas uživao sve dok nije zagrezao bio u Pelagijanizam. U to doba Julijan je bio — kako veli Sv. Augustin — *magis tamen lingua quam mente valens, in disputatione loquacissimus, in contentione calumniatissimus, in professione fallacissimus*.

Kada je naime Sv. Augustin izdao bio djelo »*De nuptiis et concupiscentia*« napao ga je Julijan sa djelom od 4 knjige. Sv. Augustin odgovorio je na napadaje Julijanove u drugom svesku spomenutoga djela »*De nuptiis et concupiscentia*«. Julijan je uzvratio Augustinu djelom što ga je razdijelio u osam knjiga. Protiv ovih osam knjiga izdao je Sv. Augustin ovo djelo ali ga nije posve dovršio, jer ga je međutim zatekla smrt.

Ovo se izdanje nauke Sv. Augustina o milosti i predestinaciji preporuča. (r.)

Ivan Ostojić, Benediktinska opatija u Poveljima na otoku Braču, Split 1934, str. 112.

Naša crkvena historija, osobito ona vjerskog života, makar bila i te kako bujna, a i važna ne samo za našu nego i za crkvenu historiju uopće, jer se odigravala na raskršću Istoka i Zapada ipak, jer je neobrađena u historiji je neuvažena i nepoznata. O pojedinim biskupijama i redovima, a da i ne spominjem samostane, župe i crkve, nema radova, tako da nam je mnogo toga nepoznato, i to ne samo u pojedinostima nego u osnovnim crtama. Zato svaka nova publikacija, osobito monografija, jer su one osnov historije, za nauku je dobit.

Takva je radnja i dr. I. Ostojića o opatiji u Poveljima, koja je opatija i do sada bila poznata ali samo po imenu radi svog kartulara i natpisa, napisanih ćirilicom. Moram upozoriti da naziv listina, pak i registar, za taj dokumenat, da je diplomatski potpuno pogrešan. Opći diplomatski naziv za takvu vrst dokumenata je kartular ili kopiajna knjiga, a u našim stranama postojali su nazivi *montaneum* (u Splitu i okolici), *policorion* i *topicus* (u Zadru i okolici). Poveljski dokumenat sa listinom ili ispravom ili sa registrom nema ništa, to je kartular.